

DOI: 10.59277/AIIGB/2024.63.25

Angela ŠKOVIEROVÁ, *Humanista Ondrej Rochotský. Život a dielo [Umanistul Ondrej Rochotský. Viața și opera]*, Brno, Nakladatelství PhDr. Ivo Sperát, 2022, 292 p.

Din a doua jumătate a secolului al XV-lea, din timpul domniei regelui Matia Corvin, în special după alipirea Moraviei la regatul Ungariei, s-au intensificat legăturile economice și culturale, dar și migrația persoanelor între Moravia și Slovacia. Această migrație s-a extins și spre Cehia în timpul domniei dinastiei jagellone. După bătălia de la Mohács (1526), Ungaria Superioară (azi Slovacia), împreună cu țările cehe au făcut parte din Monarhia Habsburgică, fapt care a permis dezvoltarea legăturilor cehilor și slovacilor în interiorul aceluiași stat. La sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul celui următor, numeroși erudiți slovaci s-au format în spațiul ceh, iar slovacii care au studiat în Cehia ori s-au întors acasă de la studiile întreprinse în universități europene prin Cehia, au rămas acolo, s-au angajat la vreo școală sau au primit loc în vreo parohie. Este și cazul lui Ondrej Rochotský/Andreas Rochotius, unul dintre cei mai productivi poeți umaniști slovaci care a activat în Cehia și Moravia.

Cartea de față – *Umanistul Ondrej Rochotský. Viața și opera* – este rezultatul cercetării întreprinse de autoarea Angela Škovierová în cadrul grantului finanțat de Ministerul Educației și Academia Slovacă de Științe VEGA: 1/0343/20/12. *Humanista Ondrej Rochotský (1583–1623) a jeho latinské školské divadelné hry* [Umanistul Ondrej Rochotský (1583–1623) și piesele sale școlare de teatru în limba latină]. Scopul cercetării a fost acela de a-l face cunoscut pe umanistul O. Rochotský, pornind de la poeziile tipărite ocazional, de la piesele de teatru, într-un cuvânt de la opera lăsată posterității care se regăsește în fondurile mai multor biblioteci din spațiul central-european (Národní knihovna České Republiky, Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, Klášter Premonstrátů na Strahově, Zámecká knihovna Krivoklát, Moravská zemská knihovna v Brně, Vědecká knihovna v Olomouci, Universitätsbibliothek der Universität Leipzig, Österreichische Nationalbibliothek, Bibliothèque nationale et universitaire de Strasbourg, Országos Széchényi Könyvtár Budapest).

Cercetarea a fost organizată pe trei mari nivele, cel de-al patrulea conținând o vedere per ansamblu și indicii (*Prehlady a registre*, p. 232–292). După introducere, analiza istoriografică și informații metodologice, autoarea a inclus în primul nivel, cel care este și primul capitol, o proiecție asupra vieții lui Rochotius ca absolvent al Universității Caroline și profesor la diferite școli (*Rochotius ako pedagóg a absolvent Karlovej univerzity*, p. 21–30). Ondrej Rochotský s-a născut în anul 1583 în Nemecká Lupča – din anul 1946 localitatea se numește Partizánska Lupča – în regiunea Liptov (azi Slovacia), așezarea fiind amintită deja în anul 1252 într-un act al regelui Bela al IV-lea. Informații despre originea lui apar în matricola universității din Praga între anii 1586–1620 unde numele său figurează la numărul 335 ca *Andreas Rochotius Teutolipczenus*. Este posibil ca până să ajungă la Praga, să fi studiat la Trenčín (Slovacia) și Uherský Brod (Moravia de azi), ajungând în final în funcția de notar public al regelui. A primit chiar titlul de *poeta laureatus caesaraeus* și pe cel de nobil. A activat în diferite localități din Cehia, implicându-se de la început în activități literare care erau inspirate din tematica biblică; îl aduce în prim plan pe Samson: *Schimson seu paraphrasis ejusdam*, Praga, 1606, pe Ghedeon în *Gedeon*, Praga, 1606 sau pe Iosif în piesa de teatru *Iosephiados comoedia*, Praga, 1607 sau 1608. Disertația susținută în cadrul universității caroline de O. Rochotský este o poezie de 174 hexametri, o declamație în versuri intitulată *Προποία Scholarium*, în care analizează tensiunile dintre facultatea de drept și celelalte trei facultăți ale universității, deoarece chiar dacă împăratul Carol al IV-lea a dat în actul de întemeiere al universității toate privilegiile și libertățile pe care le au și universitățile de la Paris și Bologna, totuși statutul facultății de drept era unul nesigur.

La cel de al doilea nivel A. Škovierová interpretează implicarea lui Rochotský la nivel social și politic (*Rochotius vo vzťahu k spoločenskému a politickému dianiu*, p. 131–172), dar analiza pornește și de data aceasta de la lucrările publicate, considerate de autoare ca o formă de comunicare interpersonală. Evenimentele politice și sociale ale vremii discutate în acest capitol cuprind conflictul

dintre regele Matei de Habsburg și împăratul Rudolf al II-lea, tratatul de pace de la Libeň pe care le-a transpus în *Actio pacificatoria Hunno-Austriaca*, Praga, 1609 și *Pompa inaugurationis et coronationis Mathiae II ...*, 1611, se referă totodată la epidemia de ciumă căreia Rochotius i-a dedicat un poem de 281 hexametri (*Poematium de Peste*, Praga, 1614) în care analizează epidemia cu exemple din istorie și cutremurul prezentat într-o lungă lucrare de 573 de hexametri (*Σεισμογραφία Inclyti regni Bohemiae*, Praga, s.a.); aici subliniază, în special în cea de-a treia parte, problema vinei și a răspunderii față de situația din Cehia în perioada de dinainte de lupta de la Biela Hora – Muntele Alb – din anul 1620.

Cel de-al treilea capitol îl aduce în prim plan pe O. Rochotský în calitate de autor de poezii ocazionale (*Rochotius ako autor príležitostnej poézie*, p. 172–230). Poeziile au fost dedicate unor mecena din rândul nobilimii cehe și al orașenilor: Karol Senior din Žerotín, Arkleb din Kunovice, Bohuslav Praksický din Zástřizl, Pavol Prim, Samuel Radešinský, Karol din Lichtenštejn, Jan Žabonius din Vyšetín etc. Poeziile ocazionale oferă informații despre mediul în care s-a mișcat umanistul O. Rochotský și persoanele cu care a intrat în contact. S-a inspirat în poeziile sale din laitmotivele epocii: cruzimea turcilor, problemele sociale, politice etc., reiterând cu mici modificări aceste motive în întreaga sa activitate literară. Opera sa a fost una convențională, incluzându-l pe autor într-un grup de intelectuali influențați de atmosfera universității caroline, de protestantismul german, dar și de umanismul de dincolo de Alpi. Din opera scrisă reiese că scopul lui O. Rochotský a fost să scrie poezii, nu predici sau povești; la începutul carierei nu s-a angajat în luptele confesionale. Faptul că i-au fost tipărite atât de multe poezii dovedește că a avut contacte cu persoane influente ale epocii care l-au susținut pe această cale și cărora le-a mulțumit în acest mod. Pe lângă lucrările pe care le-a publicat independent, umanistul O. Rochotský este inclus și în lucrările altor umaniști locali (spre exemplu: Žejdlíc din Šenfeld, Václav Rokycanský, Ján Duchoslav, Prokop Poenius etc.).

Deși cercetarea de față demonstrează importanța umanistului pentru cultura și literatura cehă și slovacă, din cercetările A. Škovierová rezultă că personalitatea lui O. Rochotský a fost amintită sumar în literatura de specialitate mai veche, apărând în special în dicționare și enciclopedii care dezbat legăturile cu cultura cehă. În rest, numele lui Rochotský nu este menționat. Totuși, informațiile găsite de A. Škovierová în arhivele și bibliotecile central-europene au scos la iveală un scriitor interesant, care onorează epoca în care a trăit.

O. Rochotský a creat într-o lume plină de probleme politice, sociale, religioase în care și amenințarea turcească și-a spus cuvântul. Viața lui O. Rochotský, deși autorul nu este singurul de origine slovacă ce a activat în Cehia, dovedește că s-a integrat perfect în mediul morav și ceh în care a trăit. Autoarea acestei monografii a reușit să atragă atenția asupra faptului că O. Rochotský, care a fost poet, dramaturg, scriitor, pedagog, a confirmat prin întreaga sa creație prezența erudiților protestanți slovaci în procesul de formare a vieții culturale și literare din Moravia și Cehia în perioada umanistă.

Andreea Mârza

 <https://orcid.org/0000-0002-8647-7920>

DOI: 10.59277/AIIGB/2024.63.26

Julia DERZSI, *Delict și pedeapsă. Justiție penală în orașele săsești din Transilvania în secolul al XVI-lea*, Cluj-Napoca, Editura „Egyetemi Műhely”, 2022, 345 p. (Colecția teze de doctorat, 36).

Volumul de față reprezintă teza de doctorat a autoarei (susținută în anul 2012), augmentată cu cele mai recente contribuții privind tema supusă cercetării și revizuită acolo unde a fost cazul, rezultatul demersului întreprins concretizându-se într-un studiu dens, bine structurat și eficient ancorat în sursele primare și secundare utilizate.

Scopul lucrării, după cum se precizează în Introducere, este „de a explora modul în care funcționa sistemul de justiție penală în orașele săsești de acum cinci sute de ani”, de a identifica atât normele locale și generale care guvernau viața comunității, cât și structura instituțiilor publice. Un